

RECENZIE

VLADISLAV SUVÁK (ed.):

Antisthenica Cynica Socratica

Praha: OIKOYMENH, 2014, 437 s.

Približne od polovice kalendárneho roka 2015 môže česko-slovenský čitateľ nájsť v kníhkupectvách – na poličkách, ktoré tradične patria pražskému vydavateľstvu OIKOYMENH – nový titul, kolektívnu monografiu v edícii *mathésis*. Publikácia, ktorú tam nájde, predstavuje na jednej strane na slovenskom filozofickom pódiu premiéru a na strane druhej zas veľmi vydarenú reprízu. Repríza titulu *Antisthenica Cynica Socratica* spočíva v tom, že je to druhá¹ publikácia, ktorá vyšla v tomto renomovanom vydavateľstve od slovenského autora Vladislava Suváka. Naopak úplnou novinkou vo vzťahu slovenskej filozofickej scény a vydavateľstva OIKOYMENH je Suvákova práca ako editora. Suvákovi sa podarilo spojiť do kompaktného celku (takmer) všetky známe osobnosti, ktoré sa podieľajú na súčasnej diskusii o kynizme. Koncept publikácie prezrádza už samotný názov *Antisthenica Cynica Socratica*, ktorého ekvivalentom by pokojne mohlo byť *Antisthenés, Diogenés zo Sinope, Sókratés*. Tieto tri postavy a ústredné filozofické problémy, ktoré sa s nimi spájajú, sú buď priamo, alebo nepriamo zakódované v názvoch takmer všetkých príspevkov.

V predhovore (s. 7-9) Suvák špecifikuje celkové smerovanie publikácie. S istou dávkou obozretnosti, ktorá je do veľkej miery podmienená fragmentárnou povahou zachovaného Antisthenovho diela, sa podujíma na celkom odvážny počin: jeho predhovor naznačuje neplatónske vnímanie sókratovskej filozofie, v ktorom rolu najvplyvnejšieho sókratovca po Sókratovej smrti neberie na seba Platón, ale práve Antisthenés. Jeden z hlavných cieľov tohto diela, alebo skôr *pium desiderium* editora, nesie v sebe priam „foucaultovský“ nádech, resp. variáciu na spôsob delfského *γνώθι σεαυτόν*: cieľom práce nie je systematická integrácia Antisthena do dejín antickej filozofie, ale hľadanie možných foriem antickej myslenia, ktoré nám môžu pomôcť nielen lepšie spoznať samotnú sókratovskú tradíciu, ale predovšetkým nás samých.

Prvý príspevok z pera Pedra Pabla Fentesa Gonzáleza (s. 11-71) *En defensa del encuentro entre dos Perros, Antístenes y Diógenes: historia de una tensa amistad* analyzuje pomerne nejasný vzťah medzi „dvoma psami“, Antisthenom a Diogenom zo Sinope, z viacerých hľadísk. Na jednej strane konštatuje, že historická preukázateľnosť nástupníckeho vzťahu (žiak-učiteľ) medzi Antisthenom a Diogenom je problematická, no na druhej strane vraj nič nebráni tomu, aby sme prostredníctvom anekdot o vzájomných konfrontáciách Antisthena a Diogena rekonštruovali ich vlastné variácie kynizmu ako psieho života založeného na nasledovaní prirodzenosti, motívu, ktorý kynizmu vytýčil Sókratés svojím jednoduchým životom a odklonom od príliš abstraktných teórií, izolovaných od praktického života

¹ Prvou slovenskou publikáciou bola kniha A. Kalaša (Kalaš 2008).

Podobne ako Gonzálesov príspevok aj štúdia Vladislava Suváka *Antisthenes between Diogenes and Socrates* (s. 72-120) sa zaoberá vzťahom Antisthena a Diogena, tentoraz však skôr v súvislosti so sókratovskou filozofiou. Už podľa názvu state môžeme usudzovať, že autor sa vracia k svojej staršej práci – v roku 2011 vydal v časopise *Filozofia* článok pod názvom *Antisthenés medzi Sókratom a Diogenom* (Suvák 2011, 545-557). Na rozdiel od Gonzáleza však volí historizujúcejšiu líniu výkladu cez žáner sókratovských rečí, pričom dospieva k záveru, že Antisthenés písal sókratovské deklamácie na homérskych hrdinov, zahalených do sókratovských ideálov *chudoby, umiernenosti, fyzickej sily a výdrže*, a napomínania spoluobčanov za ich zlá a nedostatky.

Nasledujúci, v poradí tretí príspevok s názvom *La logica di Antisthene nell'Aiace e nell'Odisseo* (s. 121-167) patrí Giuseppeemu Mazzarovi. Tento autor sa zaoberá logikou identifikovanou v Aiantovej a Odysseovej reči. Text sprevádzajú vlastné preklady týchto rečí (*Aiace o Discorso di Aiace, Odisseo o su Odisseo*).

Autorkou ďalšieho príspevku *Words of Representation and Words of Action in the Speech of Antisthenes 'Ajax* (s. 168-199), ktorý sa opäť zaoberá jednou z Antisthenových rečí, je Susan Prince. Prince analyzuje koncepciu *logu* v Antisthenovej *Aiantovej reči* a vzťah reči a myslenia, pričom dospieva k záveru, že Antisthenova koncepcia *logu* predpokladá rétorické pozadie.

Na dvoch predchádzajúcich autorov okrajovo nadväzuje aj práca Alda Brancacciho *Filosofia e Retorica in Antistene* (s. 200-225). Táto práca rozoberá Antisthenovu filozofiu vo vzťahu k rétorike (Ísokratés), resp. sofistom (Gorgiás z Leontín). Claudia Mársico nás vo svojom článku presmeruje ďalej od sofistov smerom k Platónovi. V práci *The Methodological Dimension of Antisthenic Philosophy and some Platonic Reactions against Homeric Criticism* (s. 226-245) sa zameriava najmä na hypotetický dialóg, ktorý prebiehal medzi Platónom a Antisthenom na úrovni Platónových dialógov *Hippias Menší, Ión* a *Štát*.

V poradí druhým autorom, ktorý zastupuje Slovensko v tejto publikácii, je Igor Deraj. Deraj sa vo svojom článku *Socratic Investigation of Names: Toward an Exegetic Method?* (s. 246-281) zaoberá otázkou skúmania mien, ktoré Antisthenés označuje za počiatok každej výchovy. Derajov článok od ďalšieho príspevku slovenskej proveniencie oddeľuje práca Luisa-Andrého Doriona *Antisthène et L'Autarcie* (s. 282-307), ktorá ponúka obraz kynika ako filozofa vyznačujúceho sa veľkou dávkou slobody, vnútornej sily (*ισχύς*), a hlavne sebestačnosti (*αὐτάρκεια*).

Livia Flachbartová presúva ťažisko záujmu z Antisthena na Diogena a pod názvom *Diogenes of Sinope as Socrates mainomenos* (s. 308-350) predstavuje kynickú filozofiu, ktorú symbolizuje Diogenés ako radikalizovaný variant Sókratovej filozofie. Tému stále aktuálnu aj dnes otvára príspevok Kajetana Wandowicza *Did the Early Cynics Speak Against Homosexuality?* (s. 351-361). Na otázku, ktorú si tento autor kladie hneď v nadpise, vzápätí odpovedá negatívne a tejto odpovedi podriadiť aj celú svoju argumentáciu. Posledné dva príspevky sa mierne odlišujú od predchádzajúcich. Dominique Bertrand sa v článku *Fuir les cérémonies de la table: la posture cynique de Charles Coypeau Dassoucy* (s. 362-378) zaoberá vzťahom bohéma žijúceho v 17. storočí v Paríži Charlesa Coypeaua D'Assoucyho ku kynickej filozofii (Diogenés zo Sinope).

Autorom záverečného príspevku, ktorý sa opäť vracia k Antisthenovi, teraz však v spojení s Hegelom, je W. D. Desmond: *Antisthenes and Hegel* (s. 377-390). Antisthenés a Hegel predstavujú podľa Desmonda dva protipóly – konzervatívny, systematický a decentný profesor filozofie na Univerzite v Berlíne, a proti nemu stojaci nekonvenčný Antisthenés.

Na záver treba konštatovať, že práve v dôsledku vedeckej náročnosti je kniha napriek veľmi zaujímavej téme kynizmu prístupná len veľmi úzkemu okruhu záujemcov. Ide teda skôr o akýsi zberateľský kus patriaci do knižníc vedcov, profesorov a ďalších odborných filozofov, špecializujúcich sa na dejiny antického myslenia.

Zuzana Zelinová

Literatúra

KALAŠ, A. (2008): *Raný pyrrhonismus aneb blažený život bez hodnot?* Praha: OIKOYMENH.
SUVÁK, V. (2011): Antisthenés medzi Sókratom a Diogenom. *Filozofia*, (66) 6, 545-557.

Zuzana Zelinová
Katedra filozofie a dejín filozofie FiF UK
Šafárikovo nám. 6
818 01 Bratislava 1
Slovenská republika
e-mail: zelinova13@gmail.com

COLLOBERT, C. – DESTRÉE, P. – GONZALEZ, F. J. (eds.):

Plato and the Myth. Studies on the Use and Status of Platonic Myths

Leiden: Brill, 2012, 476 s.

Uznaním mýtu ako relevantného prvku Platónovej filozofie sa vynorilo množstvo otázok, ktorých nevyjasnenosť založená na nejednoznačnom vzťahu *mythos* – *logos* otvára priestor na polemiku. Recenzovaný zborník si kladie za cieľ ukotviť danú problematiku v širšom kontexte a ukázať, že Platón, ktorý na prvý pohľad vytvára konflikt medzi filozofiou a literatúrou je naopak v mnohých ohľadoch príkladom jeho prekonania. Nielenže písal dialógy, ale vytvoril mýty, ktorých nejasný epistemologický status reflektuje nejednoznačnosť vzťahu medzi filozofiou a literatúrou. Publikácia pozostávajúca z dvadsiatich príspevkov je rozdelená na dve časti. Prvá časť je venovaná otázkam interpretácie mýtu v širšom kontexte Platónových prác a ponúka odpovede na otázku statusu mýtu v Platónovej filozofii. Druhá časť obsahuje príspevky venujúce sa konkrétnym mýtom, pričom autori sa usilujú určiť ich funkciu v danom dialógu. Vzhľadom na početnosť príspevkov sa budem bližšie venovať vybraným článkom, na ktorých je možné demonštrovať originálny prístup k jednotlivým mýtom aj špecifický spôsob ich čítania.

Úvodný príspevok Glenna W. Mosta *Plato's Exoteric Myths* sa venuje vzťahu *mythos* – *logos*, zameriavajúc sa na identifikovanie mýtických pasáží a ich vzájomnú koexistenciu. Autor konfrontuje rôzne stratégie, ktorých cieľom je nájsť kritérium, za pomoci ktorého by bolo možné vyabstrahovať všetky mýtické pasáže. Následne rozvíja interpretatívnu stratégiu, berúcu do úvahy aj konkrétne podmienky, situáciu spolurečníkov a ich poslucháčov, ktorých pragmatická vzájomná jazyková interakcia konštituuje nezameniteľnú dramatickú kvalitu Platónových prác. Most navrhuje osem kritérií, na základe ktorých možno identifikovať mýtické pasáže v Platónových dialógoch: 1. Platónove mýty sú takmer vždy monologické – na pozadí živej